

විදුර්ගතා භාවනාව

සංස්කාරක

බළන්ගොඩ ආනන්ද මෙමතෙය

හානිමිපාණන් වහන්සේ

සමස්ත සේවාව

විදුර්ගනා නාවනාව

සමස්ත සේවාව හා විදුර්ගනා නාවනාව
විදුර්ගනා නාවනාව සමස්ත සේවාව
සමස්ත සේවාව හා විදුර්ගනා නාවනාව

සංස්කාරක

බලන්ගොඩ ආනන්ද මෙහෙයු යාතිමිපාණන් වහන්සේ

විදුර්ගනා භාවනාව

ලංකා මහ බැංකුව

සෝදාපත් බැලීම හා සංස්කරණ කටයුතු
බලන්ගොඩ ආනන්ද චන්ද්‍රකීර්ති හිමි

පරිගණක පිටු සැකසුම සහ මුද්‍රණය :

රුවන් පහරුව

අංක 14/10, පළමු පටුමග,

රෝහල පාර,

මහරගම.

දුර/ෆැක්ස් : 011-2840738, 0714-320810

E-mail: ruwanpaha@gmail.com

පෙරවදන

අද බොහෝ දෙනා භාවනා පැත්තෙන් දියුණු වීමට බලාපොරොත්තු වෙති. සමහරු විදුර්භතා වඩා මාර්ග ඵල ලැබීමෙහි උනන්දු වෙති. විදුර්භතා භාවනා ක්‍රම බොහෝ ය. එයින් එක් ක්‍රමයක් පමණක් විදුර්භතා වඩනු කැමැත්තන්ගේ යහපත පිණිස මෙහි සංකේෂපයෙන් දක්වනු ලැබේ.

මෙහි දැක්වෙන ක්‍රමය අනුව විදුර්භතාව වඩනු කැමැත්තා පළපුරුදු කර්මස්ථානාවාර්ය වරයෙකුගේ ආශ්‍රය ලබමින් භාවනා කළොත් උසස් ප්‍රතිඵල ලබනු හැකි වෙයි.

මෙය භාවනානුයෝගී පින්වතුන්ගේ
ඥාන වර්ධනය පිණිස වේවා !

මෙයට,

බළන්ගොඩ ආනන්ද මෙහෙය ස්ථවිර

ශ්‍රී නන්දාරාමය,
උඩුමුල්ල,
බළන්ගොඩ.
1997.07.14

ප්‍රශ්නානුමෝදනාව

විදුර්භතා භාවනාව පිළිබඳව මෙම කෙටි විස්තරය අපවත්වී වදාළ අතිපූජනීය මා ගුරු දේවෝත්තම, අභිධිප මහා රට්ඨගුරු, අග්ගමහා පණ්ඩිත බලන්ගොඩ ආනන්ද මෛත්‍රෙය මහානායක හිමිපාණන් වහන්සේ රචනා කළ එකකි. මෙහි දැක්වෙන තොරතුරු මනා විමසීමෙන් යුතුව කියවා බලා ක්‍රියා කළහොත් විදුර්භතා වැඩීමට මහත් අත්වැලක් වනු ඇත. 1997 වසරේදී මුද්‍රණය කොට බෙදාදුන් මෙම පොත් පිංච, මේ වන විට සොයා ගත නොහැකි වන තරමට දුර්ලභ වී ඇත.

මේ පිළිබඳව අපගේ උපදෙස් අනුව සැලැහැනි පන්තිපිටිය, ඇරැව්වල පාරේ, අංක 45/1, නිවසෙහි පදිංචි ගාමිණී සේනානායක මහතා සහ ධාරීන් සේනානායක යන යුවත්පතින්ගේ ධන පරිත්‍යාගයෙන් මෙසේ විලිදැක්වීමට ලැබීම අපගේ ද භාග්‍යයක් කොට සලකමු. මේ පොත කියවූ සැමදෙනාගේ විදුර්භතා ඥාන දියුණු වේවා. එසේම මේ සියලු කුසලානිසංස අප නාහිමිපාණන් වහන්සේගේ 'බෝධිසම්භාර ධර්මයන් සම්පූර්ණ වීම පිණිස ම හේතු වේවා!

බලන්ගොඩ ආනන්ද වන්දනාකර්ම හිමි

ප්‍රායෝගික බෞද්ධ අධ්‍යයන අංශය,

ශ්‍රී ලංකා භික්ෂු විශ්වවිද්‍යාලය,

පුත්තලම් පාර,

අනුරාධපුර.

2018-01-01

0717 - 450727

විදර්ශනා භාවනාව

නමෝ මුද්දාය

"උග්ගට්ඨකද්දු, විපට්ඨකද්දු, නෙය්‍ය, පදපරම යැයි පුද්ගලයෝ සතර වර්ගයෙක් වෙති" යි අංගෝත්තර සඟියේ දක්වා ඇත. ඔවුන් අතුරෙන් උග්ගට්ඨකද්දු යනු මුදු කෙනෙකුන් හෝ මුද්දි ශ්‍රාවකයෙකු විසින් දු:ඛාදී සත්‍ය සතර පිළිබඳව සංකේපයෙන් කළ දෙසුමක් ඇසූ කෙනෙහි ම විය අවබෝධ කිරීමෙන් නිවන් දැක්මට සමර්ථ වූ තැනැත්තා ය.

විපට්ඨකද්දු යනු මුදු කෙනෙකු හෝ මුදු සවිච්චකු හෝ සතර සත්‍යයක් විස්තර කොට දෙසූ දහමක් අසා එකෙණෙහිම මාර්ග ඵල ලැබීමට සමර්ථ තැනැත්තා ය.

නෙය්‍ය යනු මුදුරජුන් හෝ මුදු සවිච්චකු දුන් උපදෙස් අනුව පිළිපැද ඊක කලෙකින් හෝ බොහෝ කලෙකින් මාර්ග ඵල ලබන තැනැත්තා ය.

පදපරම යනු කොතරම් විපස්සනා වැඩුවත් මේ අත්ඛවිති නිවන් අවබෝධ කළ නොහැකි, නුවණ නො මුහුකළ තැනැත්තා ය. විච්චේනහු මතු අත්ඛවේක දී මාර්ගඵල ලබනු පිණිස මෙහිදී උත්සාහයෙන් දාහ, ශීල භාවනා වැඩිය යුතු.

විලෙක හොඳටම මුහුකුරා දියෙන් උඩට නැගී ඇති නෙළුම් පොහොට්ටුව උදේ හිරු රැස් වැදුණු කෙණෙහි ම පිබිඳෙයි, (පිපෙයි). උද්ඝට්තඤ්ඤ පුද්ගලයා, ඒ නෙළුම් පොහොට්ටුව බඳු ය.

සමහර නෙළුම් පොහොට්ටුවක් දවස් දෙකක් හිරු වළිය වැදීමෙන් පිපෙයි. විපට්තඤ්ඤ පුද්ගලයා ඒ නෙළුම් පොහොට්ටුව බඳු ය. සමහර නෙළුම් පොහොට්ටුවක් තුන් දිනක් හෝ වැඩි දවසක් හිරුරැස් ලබමින් මුහුකුරා පිපෙයි. නෙය්‍ය පුද්ගලයා විබඳු ය.

සමහර නෙළුම් කැකුළු දියෙන් මතු වන තරමට නො මුහු කළ බැවින් දිය යට ම වැඩෙයි. මස් කැසුබු ආදී ජලජ සතුන් කා නො දැමුවොත් කල් යෑමේදී වැඩි දියෙන් මතු වෙනවා ඇති. ඒවායේ වැඩීම අනියත ය. පදපරම පුද්ගලයා ඒ දිය යට තිබෙන නෙළුම් පොහොට්ටුව බඳුය. පාප මිත්‍ර සේවනයෙන් වැළැකී කළ්‍යාණ මිත්‍ර සේවනය ලබමින් මෙහිදීත්, මතු අත්බව් වලදීත් ගුණ දහම් වැඩුවොත් අනාගත අත් බැවෙක මේ බුදු සස්ත පවතින කාලය තුළදී හෝ මතු බුදු සස්තෙක දී නිවන් දැකිය හැකි වෙයි.

අධිගම (මාර්ග ඵල) ලැබීමට බාධක වූ දෑ, පසෙකි. කර්මාන්තරාය, ක්ලේශාන්තරාය, විපාකාන්තරාය, උපවාදාන්තරාය, ආණාවිතික්කමනාන්තරාය යන පස ය. මව මැරීම ආදී ආනන්තරාය පාප කර්ම පසත් හික්ෂුණී දුෂණයත් යනු කර්මාන්තරාය නම් වේ.

නියත මිත්‍යා දෘෂ්ටි ගැන්ම ක්ලේශාන්තරායයි. නියත මිත්‍යා දෘෂ්ටිකව ඉන්නාතාක් ඔහුට විදර්ශනාවෙන් වැඩෙක් නො වේ. ත්‍රිභේතුක ප්‍රතිසන්ධියක් නො ලත් බව විපාකාන්තරායයි. පෙර අත්බවෙක අරෝහ, අද්වේෂ, අමෝහ යන තුන් භේතූන්ගෙන් යුක්තව කළ කුශලයෙක විපාක වශයෙන් මේ අත් බව ලැබී ඇත්නම් ඒ

ත්‍රිහේතුක ප්‍රතිසන්ධිය ලැබී ඇති බව ය. අලෝභ අද්වේෂ දෙකින් පමණක් යුතුව කළ කුශලයකින් උපන් තැනැත්තාට ද අහේතු ප්‍රතිසන්ධිය (කුශල හේතු නැතිව ඉතා දුර්වල ප්‍රතිසන්ධියක්) ලබා ඇති ජාතනාන්ධාදීනට ද විදර්ශනාව වැඩීමෙන් මේ අත්බවිහිදී අධිගමයක් නො ලැබිය හැකි ය. මතු භවයෙක දී ත්‍රිහේතුක උපතක් ලබන හැකි වන පරිදි ඔවුන් විසින් නුවණින් යුතුව දානා දී පින් කළ යුතු ය.

මාර්ගඵල ලබා ඇති ආර්ය පුද්ගලයෙකුට අපවාද කිරීම, හෙළා දැකීම කළ කෙනෙකුට විදර්ශනා භාවනාව නො මුහුකුරයි. අකුශලය බරපතළ බැවිනි. ඒ ආර්ය පුද්ගලයා ක්ෂමා කරවා ගත යුතුය. ළඟක නැතොත් ඉන්න දිශාවට දොහොත් මුදුන් තබා වැඳ ක්ෂමාව අයැදිය යුතු ය. වියට පසුම විදර්ශනා වැඩිය යුතු යි.

භික්ෂු භික්ෂුණීනට ඇවැතෙකට පැමිණ වීසින් නො නැගිට විදර්ශනා වැඩීමෙන් ඵල නො ලැබේ. විය ආණාචිතික්ක-මනාන්තරායයි. බුදුරජුන් පැණ වූ ප්‍රඥප්ති කඩ කිරීමේ වරදට ඇවැතට ප්‍රතිකර්ම කොට වීසින් නැගී සිටිම විදර්ශනා වැඩිය යුතු.

භික්ෂුනමක් හෝ භික්ෂුණී කෙනෙකු භාවනාව පටන් ගනිතොත් තමාගේ සියලු බැඳීම් හෝ වගකීම් වලින් නිදහස් ව පින්දායක ගමන්, වත් පිළිවෙත් කිරීම් ආදිය අවසන් කොට විවේකස්ථානයක හිඳ භාවනාව ඇරැඹිය යුතු ය.

ගිහි අය විසින් නම් උදේ හෝ සැන්දෑවේ හෝ තමනට විවේක ගත හැකි වේලාවක විවේකීව හිඳ දවසකට උදේ සවස පැය පැය බැගින්වත් භාවනාව කළ යුතු යි.

භාවනානුයෝගියා තමාට ආලෝක ආදී කිසි අමුතු දැයක් දැනුණ පෙනුණ විට තමාගේ කර්මස්ථානාවාර්යවරයාට විය දැන්විය

යුතු ය. භාවනා කරන තව කෙනෙකුට කීවත් කමෙක් නැත. වෙන අයට නො කිය යුතු යි. "මම භාවනා කරමි. මේ අතින් අය භාවනා නොකරති" යි මානසෙන් මත් නො විය යුතු යි. අනුනට දොස් නො නැගිය යුතු යි. රෝගාබාධයක් ඇතොත් වය සුව කොට ගෙනම භාවනාව ඇරඹිය යුතුයි. නැතහොත් චිත්ත ධේර්යයෙන් වය මැඩගෙන මේ ශරීරය මගේ චකක් නොවේ යනාදීන් බලවත් අධීෂ්ඨානයක් ඇති කොටගෙන භාවනාව ඇරඹිය යුතුයි.

විදුර්භනා වඩන යෝගීහු සමට්ඨානික හා සුද්ධ විපස්සක යැයි දෙවර්ගයෙක් වෙති. කසින භාවනා දී ශමට්ඨයක් වඩා වය පදනම් කොට විදුර්භනාව වඩන්නා ශමට්ඨානිකයා ය. ශමට්ඨයක් වෙනම නො වඩා කෙළින්ම විදුර්භනාව වඩන තැනැත්තා සුද්ධ විපස්සකයා ය. විදුර්භනා අරමුණු කෙරෙහි ඒ ඒ ක්ෂණයෙහි සිතේ චකඟ බව ඇති වන බැවින් හේ ක්ෂණික සමාධිය ඇත්තෙක් වේ. ශමට්ඨ පාදක කර ගැනීමක් ඔහුගේ නැත. විදුර්භනා වඩන නුවණ විදුර්භනා අරමුණකින් පිටතට සිත නොයන බැවින් ක්ෂණික සමට්ඨය ඔහු තුළ ඇති වුවත් විදුර්භනා නුවණම එහි ප්‍රධාන වේ.

මේ කවර කෙනකු වුවද විදුර්භනා වඩන්නේ සංස්කාරයක් අරමුණු කර ගෙන ය.

ලෝකය යනු සංස්කාර රාශියෙකි. හේතු ප්‍රත්‍යයන් නිසා ඇති වෙවී, බිඳී බිඳී දිගින් දිගට පවත්නා දෑ සමූහයෙකි. ක්ෂණයක් පාසා හැදී හැදී මැරී මැරී යෑම ඒ සියලු සංස්කාරයන්ගේ ස්වභාවයයි. ඒ තත්ත්වය ඇති සැටියෙන් නො දක්නා සත්ත්වයා එහි ඇලෙයි. (අවිද්‍යාව නිසා තෘෂ්ණාව ඇති වෙයි). අවිද්‍යාව දුරු වනුයේ ඒවායේ යථා තත්ත්වය හරිහැටි දැකීමෙනි. දැන ගැනීමෙනි. සංස්කාරයන්ගේ ඇති සැටි තත්ත්වය විවිධාකාරයෙන් දැක්ක යුතු යි. බැලිය යුතු යි. ඒ දැකීම දැනීම විදුර්භනාවයි. විදුර්භනාව පටන් ගන්නා ක්‍රම නා නා විධිය. මෙහි දැක්වෙනුයේ එයින් එක් සැටියෙකි.

2

විදුර්ගනා වැඩීම

මමය යන්න හැම කෙනෙක් ම කියති. එය කීමෙක්දැ යි හරි හැටි දැනගැනීම අන් සියලු දැන ගැනීම්වලට වඩා උසස් ය.

“මම”, “තමා” යන නම අප ව්‍යවහාර කරනුයේ කුමන දැයකට ද? “මම”, “තමා” යන නම් ලබන්නේ කවර කවර දැ ද?”

මෙය පරීක්ෂා කිරීමේදී ශරීරයක් ඇති බව අපට පෙනෙයි. ශරීරය පමණක් ද? ශරීරය ඇසුරු කරගෙන සිතක් ඇති වන බව ද පැහේ. සාමාන්‍ය ව්‍යවහාරයෙහි හිත, කය නම් දෑ දෙකක් අප හැම දෙනා තුළ ම ඇතැයි කියනු ලැබේ.

සිත නම් කීමෙක් දැයි විමසන විට එක් විටෙක සතුව ද තව විටෙක තරභව ද, තව විටෙක මෙහිත්‍රිය ද තව විටෙක ශ්‍රද්ධාව ද ආදී විශයෙන් සිතෙහි නොයෙක් ගති ගුණ (අවයව) ඇති බව විමසුම් නුවණට පෙනේ. මේ සිතේ ඇතිවන මේ සතුව අසතුව ආදී වින්තාවයව වලට වෛතසික යැයි කියනු ලැබේ. මෙසේ අප තුළ වෛතසික සහිත සිත් ඇතිවේ. එහිද හැම විට ම එක ම හිතෙක් ඇති නො වේ. සතුව ඇති සිත එකකි. අසතුව ඇති සිත අන් එකකි. ශ්‍රද්ධාව ඇතිසිත වෙන එකකි. කරුණාව ඇති සිත වෙන එකකි. මෙසේ අප තුළ ඒ ඒ අවස්ථාවෙහි වෙන වෙන සිත් ඇති වේ. ඒවා ගැන විමසීම පසුව කරමු. දැන් අපි අපට ඇති ශරීරය ගැන විමසීම පටන් ගනිමු.

ශරීරය යනු ඇට, මස්, නහර, ලේ ආදී අපචිත්‍ර දෑ රැසක් සමෙකින් වැසී ඇති එකකි. එහි ඇට, දත්, නියපොතු ආදී දැයෙහි තද

ගතිය උත්සන්නව ඇත. එය පඨවි ධාතූ නම්. කෙළ, සෙම්, සොටු, මුතු ආදී දිය ගතිය ඇති දෑ ද අප සිරුර තුළ ඇත. ඒවායේ උත්සන්න ව පැවැති ජල ගතිය ආපෝ ධාතුවයි. අප ශරීරයේ උණුසුමක් ඇත. ඇතැම් විට ශීත ගතිය ද නැගේ. මේ ශීත, උෂ්ණ ගති තේජෝ ධාතුවයි. අප සිරුර තුළ වායුව ඇත. ඒ වායුවෙහි උත්සන්නව ඇත්තේ වායෝ ධාතුවයි. සෙලවෙන, සොලවන ගතියයි.

ඇට, දත් ආදියේ තද ගති ආදිය උත්සන්නව පැණුනත් ඒ හැම එකක් ම ඉතාම කුඩා පරමාණු රැසෙකි. හැම පරමාණුවෙක් ම ඇසට නො පෙනෙන තරම් ඉතා සියුම් වූ රූප මිටි රාශියෙකි. ඒ හැම රූප මිටියෙක් (රූප කලාපයෙක්) ම පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, වර්ණ, ගන්ධ, රස, ඕපස් යන වෙන් කළ නො හැකි සේ එකට බැඳුණු ස්වාභාව අටෙක මිටියෙකි. මෙසේ වූ ඉතා කුඩා රූප මිටියට රූප කලාප යැයි කියනු ලැබේ.

මෙසේ කෙස්, ලොම්. නිය, දත්, සම්, මස්, නහර, ඇට, ඇට මිදුළු ආදී කුණාප කොටස් දෙතිසක් ම වූ ශරීරයේ ඒ හැම කුණාප කොටසක් ම ඉතා කුඩා රූප කලාප රාශියෙකි. ඇටවල ඇති රූප කලාප ඉතාම ළංව බැඳී ඇත. එබැවින් ඒවා තද ය. මසෙහි වූ රූප කලාප රැස ඇටවල තරම් තදට ළංව නැත. එබැවින් මූරුල් ය. ලේවල රූප කලාප මසෙහි තරම් ගැටී ළං ව නැත. වායුව ද රූප මිටි රාශියෙකි.

මෙසේ මුලු ශරීරය ම නොයෙක් සැටියෙන් එකට බැඳී පවත්නා රූප කලාප ඇති අවයව රාශියෙකි. මෙහි වූ සියලුම රූප කලාප, පූර්ව කර්ම ශක්තිය, ඒවා ඇසුරින් ඇතිවන සිත්වල ශක්තිය, සෘතු ශක්තිය, ආහාරපාන බේත් ආදියේ ශක්තිය යැයි ප්‍රත්‍යය සතර වර්ගයෙකින් ඇති වේ.

මුළු සිරුරම කර්මප රූප, චිත්තප රූප, සෘත්‍ය රූප, ආහාරප රූප යැයි සතර වර්ගයෙක මිශ්‍රණයෙකි. මෙසේ තමාගේ මුලු සිරුරම, රූප මිටි ගොඩකැයි භාවනානුයෝගියා විසින් සැලකිය යුතුයි.

හැම විටම පවත්නේ එකම රූප රාශියක් නො වේ. තමා කුඩා වියෙහිදී තිබුණු ශරීරයට වඩා දැන් ඇති ශරීරය ලොකු ය. මෙය මෙසේ ලොකු වූයේ කොයි මෙහොතේ ද ? එක් මොහොතේම එය ලොකු වූවා නොවේ. කුඩාවියේ සිට ම ශරීරය නිතරම වැඩුණේ ය. නිතර ශරීරය වැඩීම නම් කිමෙක් ද ? කලින් තිබුණු ශරීරයේ රූප කලාප රාශියක් ජීවිතයක දී නැසෙන්නා හා සමගම එයට වඩා රූප කලාප රාශියක් ඊළඟ ක්ෂණයේ දී ඇති වේ. ඒවා ක්ෂණයෙන් බිඳෙන්නා හා ම ඊළඟට ඒවාට වැඩියෙන් රූපමිටි ඇති වේ. මෙසේ කර්ම චිත්ත සෘත්‍ය ආහාර යන සතර ප්‍රත්‍යය ශක්තියෙන් ඉදිරියෙන් ඉදිරියට වඩ වඩා රූප කලාප රාශීන් ඇති වීම, වැඩීම නම්. ඉදිරියට හැඳෙන රූප මිටි අඩු වීම, දුර්වල රූප මිටි ඇති වීම, සිරුර කෙටි වූ වීම, ලෙඩ වීම, මහලු වීම නම් වේ. මෙසේ නිතරම ක්ෂණයක් පාසා මුළු ශරීරයේ ම රූප කලාප හැඳෙයි. බිඳෙයි. අතරක් නැතිව ආයත් හැඳෙයි. ඊළඟට ක්ෂණයක් පැවැතී බිඳෙයි. මෙසේ උත්පාද, ස්ථිති, භංග (ඉපැදීම, ක්ෂණයක් පැවැත්ම, බිඳීම) යන ත්‍රිලක්ෂණයෙන් මුළු ශරීරය නිතරම වෙනස් වෙවී පවතී. මේ මොහොතට ක්ෂණයකට පෙර තිබුණු ශරීරය (රූප කලාප රාශිය) මේ මොහොතේ නැත. මේ වර්තමාන මොහොතේ ඇති රූප මිටි රාශිය ද බිඳී අතරක් නැතිව මිළඟ රූප මිටි රාශිය (හෙවත් ශරීරය) ඇති වේ.

සාමාන්‍ය ව්‍යවහාරයෙහි එකම ශරීරයෙකැයි කියතත් තියුණු ලෙස බැලීමේ දී ක්ෂණයක් පාසා ඇතිවෙමින්, නැති වෙමින් යළිත් ඇති වෙමින් දැයි මෙසේ දිගින් දිගට පවත්නා රූප මිටි රාශි පරමිපරාවෙක්ම මෙහි ඇත. මෙසේ මේ ශරීර නම් වූ රූප කලාප රාශිය ක්ෂණ භංගුරය ක්ෂණයක දී හැදී ක්ෂණයෙකින් බිඳේ. එබැවින් මෙය නිත්‍ය නො වේ

අනිත්‍ය යැයි භාවනානුයෝගියා මේ තත්ත්වය නුවණින් බලමින් සැලකිය යුතු ය. මේ සියලු රූප මිටි ක්ෂණයක්ම පැවැතී බිඳෙයි. මැරෙයි. ක්ෂණික මරණයට යටත් ය. විඛැවින් මේ ශරීර නමැති හැම රූප කලාප රාශියක්ම දුකෙක් ය. මෙහි කිසිදු සැපයෙක් නැත. මෙහි නො බිඳී නො මැරී රැඳී සිටිනා කිසිම සාරයෙක් හෙවත් ආත්ම යැයි ගත යුත්තෙක් නැතැයි භාවනානුයෝගියා ශරීරයේ අනිත්‍යය, දුක්ඛ, අනාත්ම යන ත්‍රිලක්ෂණය නැවත නැවත මෙනෙහි කළ යුතු ය.

මෙසේ නිතර නිතර ශරීරයේ තත්ත්වය නුවණින් බලන භාවනානුයෝගියා තුළ ශරීරය පිළිබඳ සක්කාය දෘෂ්ටිය දුරු වේ.

මීළඟට ශරීරය ඇසුරු කොට ඇතිවන සිත් කෙබඳු දැයි විමැසිය යුතු යි. සිත නම් ශරීරයේ රූප කලාපවලට වඩා ඉක්මණින් බිඳී යයි. එක් තත්පරයක් තුළදී සිත් දහසකට වඩා හැඳී බිඳී යයි. මේ තරම් ඉක්මණින් ඇතිව නැති වන කිසිම වෙන දැයක් ලොවෙහි නැත. එහෙත් අපට ප්‍රකට වන්නේ එක් අරමුණෙක හැඳෙන හිත් වැලක් ඊළඟ වෙන අරමුණෙක හිත් වැලක් ය. රූපයක් ඇසේ ගැටුණ විට ඒ රූපය දකින සිත ද එය අනුව සිත් වැලක් ද ඇති වේ. ශබ්දයක් ඇසුණ විට කලින් අල්ලාගෙන තිබුණ අරමුණෙන් ඉවත්ව, ඒ ශබ්දය අනුව හිත් වැලක් ඇති වේ. මෙසේ රූප දකින සිත සහ ඒවා අනුව ඇති වන සිත් ය. ශබ්ද අහන සිත හා ඒ අනුව ඇති වන සිත් ය. ගඳක් නාසයට වැදුණ විට එය අරමුණු කොට ඇති වන සිත් ය. රසයක් දිව වැදුණු විට ඇති වන සිත හා එය අනුව ඇති වෙවී යන සිත් ය. ඇඟේ කිසිවක් හැපුණ විට ඇතිවන සිත හා එය අනුව ඇතිවේවී යන සිත්ය. කිසිවක් මතක් වූ විට එය අනුව ඇති වන සිත් යැයි වර්ග සයකට අයත් සිත් ඇති වේ. මෙසේ හැඳී යන සිත් පරම්පරාවේ සමහර සිත් කුසල් ය. සමහර සිත් අකුසල් ය. සමහර ඒවා කුසල් අකුසල් දෙකොටසට ම අයත් නොවෙති. (අව්‍යාකෘත සිත් ය).

මේ සිත්වල සතුට අසතුට මධ්‍යස්ථ බව ආදී නොයෙක් විත්තාවයව වී වී ක්ෂණයෙහි ඇති වෙති. මේ විත්තාවයව වලට වෛතසික යන නම බැවහර කරති.

මෙසේ වූ මේ වෛතසික සහිත විත්තයන්ගේ ක්ෂණයක් පාසා ඇති වෙවී නැති වෙවී යෑම නුවණින් බැලිය යුතු. විත්තක්ෂණ දැක්ම දුෂ්කර ය. එක් අරමුණක් අනුව හැදෙන සිත්, මේ රූපයක් අරමුණු කොට ඇතිවන සිත් ය, මේ ශබ්දයක් අරමුණු කොට ඇති වන සිත් යැයි ආදී වශයෙන් අරමුණු අනුව විත්තයන් ඇති වෙවී නැති වෙවී යෑම් සලකා ගත හැකි ය. රාගයක් සහිත සිත ඇති වූ පසු මේ රාග සහිත සිතක් ය, ද්වේෂයක් ඇති වූ පසු මේ ද්වේෂ සහගත සිතක් ය යනාදී වශයෙන් සලකා ගත හැකි ය.

මෙහි කී පරිදි විත්ත වෛතසික හෙවත් නාම ධර්ම ඇති වීම, බිඳී යෑම නුවණින් බැලිය යුතු යි. මෙසේ බලන යෝගියාට නාම ධර්ම ස්ථිරව, නිත්‍යව නො පවතී, බිඳෙති පහළ වෙති. ආයෙත් බිඳෙතියි හැදෙමින් බිඳෙමින් දිගින් දිගට ඇති වෙවී යන නාම ධර්ම පරම්පරාවක්ම මිස නිත්‍ය වූ කිසිම දැයෙක් නැත. ඇති වී බිඳීයන මේ නාම ධර්ම දුක් ය. සැප නො වේ. රැඳී නො නැසී පවත්නා කිසිවක් මෙහි නැති බැවින් අනාත්ම යැයි නුවණින් සලකා බැලිය යුතු ය.

මෙය නැවත නැවත මෙනෙහි කිරීමෙන් නාම ධර්ම නිසා ඇති වන සක්කාය දෘෂ්ටිය දුරුවෙයි. විටෙක නාමයන්ගේ (විත්ත වෛතසිකයන්ගේ) අනිත්‍ය බව, දුක් බව, අනාත්ම බවද විටෙක (ශරීරයේ) රූපයන්ගේ අනිත්‍ය, දුක්බ, අනාත්ම බැව් ද නුවණින් බලන ඕනෑම තමාගේ අත්බව සම්බන්ධයෙන් ඇති විය හැකි ආත්ම දෘෂ්ටිය (සක්කාය දෘෂ්ටිය) දුරු වේ. මේ අනුව ම අන් හැම දෙනාගේ අත්බව් හෙවත් නාම රූප ධර්ම ද අනිත්‍ය ලෙස, දුක් ලෙස ඕනෑම දැනෙන්නට

වෙයි. වෘක්ෂලතා, පර්වත, ගංගා, ඇළදොළ, සූර්ය රශ්මි, චන්ද්‍ර රශ්මි, වර්ෂා සුළං ආදී ලොව ඇති සියලුම සංස්කාරයන්ගේ අනිත්‍ය බව දුක් බව අනාත්ම බව ඔහුට ප්‍රකට වේ.

මෙසේ යෝගියා දෘෂ්ටිශුද්ධිය ලබයි. මම යැයි, තමා යැයි, පුද්ගලයෙකැයි කියා වෙන් කර ගත හැකි කිසිවක් මේ අත් බවෙහි නැතැයි ද, මේ අත් බව යනු ක්ෂණයක් පාසා ඇති වෙමින්, නැති වෙමින් දිගින් දිගටම යන නාම රූප පරම්පරා මාත්‍රයයි, යන නුවණ යෝගියා තුළ වැඩෙත්ම මේ වර්තමාන නාමරූප පරම්පරාවේ පැවැත්මට හේතුව කවරේදැයි හේ විමසයි. එතෙක් දුර විපස්සනාව වැඩීමෙන් තියුණු වූ නුවණින් හේ මේ කාරණය විමසා බලයි. තමාගේ නාම රූප පරම්පරාව ඔස්සේ නුවණ යවන හෙතෙම තමාගේ ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාවට සිතින් පැමිණෙයි. ප්‍රතිසන්ධි ක්ෂණයෙහි ප්‍රතිසන්ධි සිත සමගම එකට පහළ වූ චෛතසිකයන් ද ප්‍රතිසන්ධි කළල රූපය ද අනුමාන ඥානයෙන් දකී. ඒවා ඇති වීමට හේතුව විමසා හෙතෙම පූර්ව ජන්මයෙහි කළ ඒ කර්මය ඒ පෙර අත් බවෙහි තෘෂ්ණාව නිසා කළ බව සලකයි. ඒ තෘෂ්ණාව ද අවිද්‍යා හේතුවෙන් ම ඇති වූ නිසාව ද නුවණින් බලයි. මෙසේ පෙර අත්බවයෙහි අවිද්‍යා, තෘෂ්ණා නිසා කර්ම කළ බව ද, ඒ කර්මයක එල වශයෙන් මේ ආත්ම භාවය ඇති වූ බව ද අනුමාන ඥානයෙන් දකී. මේ අත්බවෙහි ද ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය නිසා ඒ සමගම එයට අයත් නාම රූප ද ඇති වූ බව සලකයි. ඒ නාම රූපයන් ඇති වූ බැවින් ඒවා මුහුකුරා යෑමෙන් ඇස්, කන්, නාසාදී ආයතන හය ඇති වූ බව ද දකී. ඒ ආයතන ඇති වූ බැවින් රූපාදී අරමුණු ඒවායේ හැපීම ද හෙවත් ස්ඵර්ශය ද ඒ හේතුවෙන් සතුව හෝ අසතුව හෝ උපේක්ෂාව හෝ අවස්ථාවට සුදුසු පරිදි ඇති වන බව ද හෙතෙම දකී. ඒ ඇස් ආදියට හමු වූ අරමුණ ප්‍රිය එකක් වී නම් සොම්නස් වේදනාව ද, අප්‍රිය එකක් වී නම් දොම්නස් වේදනාව ද, මධ්‍යස්ථ එකක් නම් උපේක්ෂා වේදනාව ද ඇතිවන බව තමාගේ ම අත්දැකීම අනුව

සලකයි. සොම්නස් හෝ උපේක්ෂා වේදනාව ඇති වූ කල්හි ඒ හේතුවෙන් එකී අරමුණු කෙරෙහි ඇල්ම හෙවත් තෘෂ්ණාව ද අප්‍රිය අරමුණක් වී නම් එයින් තමා වෙත කොට ගැනීමෙහි ආත්ම තෘෂ්ණාව ද ඇති වේ. ඒ තෘෂ්ණාව නැවැත් නැවැත් ඇති වීමෙන් ඉතා ධර්මයක් ලෙස ඒ අරමුණු අල්ලා ගැනීම හෙවත් උපාදානය ඇති වේ. ඒ උපාදානය නිසා උත්පත්ති භවය ද, ඒ සඳහා කරන කර්ම නමැති කර්ම භවය ද ඇති වේ. ඒ හේතුවෙන් යම්කිසි තැනෙක යළිද උත්පත්තිය ඇති වේ.

මෙසේ ලොව කොතැනක උපන්නත් පරා මරණ දෙක ඇති වන ධව ද හෙතෙම භාවනා නුවණින් දැකී. තව දුරටත් කරුණු විමසන හෙතෙම ගිය භවයෙහි අවිද්‍යා තෘෂ්ණා නිසා කර්ම කොට මේ භවයේ උපත ඇති වූ නියාව ද මේ භවයේදී අවිද්‍යා තෘෂ්ණා නිසා කර්ම කොට මතු භවයෙක උපදින ධව ද මෙසේ නාම රූප පරම්පරා නමැති දුක්වැල දිග්ගැහෙන ධව ද සලකයි. මෙහිදී නාම රූප පරම්පරාවේ යථා තත්ත්වය මැනවින් දැකීමෙන් තෘෂ්ණාව දුරු කළොත් භව ගාමී කර්ම නො කැරෙන ධව ද ඒ හේතුවෙන් භවෝත්පත්තිය නො වන ධව ද, සසර දුකින් මිදෙන ධව ද හේ අනුමාන නුවණින් දැකී.

නුවණ මෙහෙයා නොයෙක් සැටියෙන් නාමරූප පරම්පරාව ඇති වෙවී යන සැටි ධර්ම ඔහු තුළ "මමී පෙර වීමී ද ? නො වීමී ද ? මත්තෙහි වන්නෙමී ද නො වන්නෙමී" ද ? ආදී වශයෙන් ඇති විය හැකි තමා නමැති නාම රූප පරම්පරාවේ පැවැත්ම පිළිබඳ සැකය දුරු වේ. මේ අවස්ථාවට සිත දියුණු කළ තැනැත්තේ කංඛා විතරණ විශුද්ධිය ලැබුවෙක් වේ. හේ චුල්ල සෝතාපන්න නමින් ද හැඳින්වේ.

භාවනානුයෝගියා මුළු සිරුරම ක්ෂණයක් පාසා හැදී හැදී බිඳී බිඳී යන රූප කලාපම මිස නිත්‍ය වූ සැප වූ ආත්ම යැයි ගත යුතු සාරයක් හැතැයි තියුණු ලෙස දැකී. නාම ධර්ම ද රූපයටත් වඩා

ඉක්මණින් ක්ෂණයක් පාසා ඇතිවෙමින් නැසෙමින් දිගින් දිගට පවත්නා අරූප ධර්ම (චිත්ත චෛතසික) පරම්පරාවෙකැයි පැහැදිලි ලෙස දැකී. මෙසේ විදර්ශනාව වැඩෙන කල්හි කෙලෙසුනට සිත්හි නැගෙන්නට ඉඩ නො ලැබේ. නාම ධර්ම පරම්පරාව පිරිසිදු වීම නිසා ඒ පිරිසිදු සිත් නිසා ඇතිවන චිත්තප රූප ද පිරිසිදු වේ. ඒවා ඇසුරින් හැදී හැදී යන **කර්මප, ආහාරප, සෘතුප** රූප ද පිරිසිදු වේ. ඒ හේතුවෙන් කයින් ආලෝකයෙක් පිට වේ. සමහරනට කය වටා ද තවත් අයට විය බඹ ගාණක් ඇතට ද ඉහළටම විදසුන් නුවණ වැඩුණු අයට බඹලොව තෙක් වුව ද මේ ආලෝකය පැතිර ගියා සේ පෙනේ. මෙයින් මහත් ප්‍රීතියෙක් ද ඔහුගේ සිතේ ඇතිවේ. සිතේ බර ගතිය, කයේ බර ගතිය නැති වී හිත කය දෙක හැරුණු විමෙන් මහත් සංසුන් බවෙක් දැනේ. සිත කය දෙකට මහත් සුවයෙක් ඇති සේ හැඟේ. ඥාණය ද නියුණුව ඇතිබව හැඟේ. බලවත් ශ්‍රද්ධාවද ඇති වේ. බලවත් චීර්යය ඇති වේ. සිතිය ද බලවත් වේ. උපේක්ෂාව හෙවත් සියලු නාමරූපයන් ඇරැඹ බලවත් මධ්‍යස්ථතාව ඇති වේ. විදර්ශනා වැඩීම කෙරෙහි බලවත් නිකාන්තිය (කැමැත්ත) ඇති වේ. සමහර අයට ඒකාන්තයෙන් ම මාර්ග ඵල ලැබී ඇතැයි හැඟීම ඇති වේ.

මෙහි කී ආලෝක, ප්‍රීති, පස්සද්ධි (සංසුන් බව) සුඛ (සුවය) ඤාණය අධිමොක්ඛ(බලවත් ශ්‍රද්ධාව) චීර්යය, සතිය (සිතිය), උපේක්ෂාව, නිකාන්තිය යන මේ දශය පහළ වූ විට සමහර භාවනානුයෝගියෙක් "මම දැන් මාර්ග ඵල ලදිමි. කටයුතු දෑ සම්පූර්ණ යැයි" රැවටෙයි. මුළු වී, විදර්ශනා වැඩීම නවත්වයි. තවම මේ තරුණ විදර්ශනා අවස්ථාවේ හිඳ මෙහි කී දෑ කෙරෙහි රැවැටී විදර්ශනා වැඩීම අත් හැරියොත් විය ඔහුට මහත් හානියෙකි. ඵබැවින් මේ ආලෝකාදී දශය යෝගාවචරයාගේ ඉදිරි ගමනට හානි ඇති කරන දෑ බැවින් විදර්ශනා උපක්ලේශ නමින් හැඳින්වේ. මේවා ඇති වූ විට මෙහි නො ඇලිය යුතු යැයි සලකා යළිදු නාම රූප ධර්මයන්ගේ අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම ලක්ෂණ කෙරෙහිම නුවණ යෙදිය යුතු යි.

ඉහත දැක්වුණු දෘෂ්ටි විශුද්ධි අවස්ථාවෙහි නාම රූප වෙන් වෙන් කොට දැක්මෙන් දුක්ඛ සත්‍ය ය වෙන් වෙන්කොට දැකීම සිදු කරණි. කංඛා විතරණ විශුද්ධි අවස්ථාවේ දී අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයයෙන් සංස්කාර ඇතිවේ ආදීන් ප්‍රත්‍යය වන දූෂ පිරිසිඳ දැකීම සමුදය සත්‍යය වෙන් වෙන් කොට පැහැදිලි කොට හේ දිරිය. දැන් ආලෝකාදී දශය කෙරෙහි නො ඇලිය යුතු යැයි දැක්මෙන් අමාර්ගය මේ ය, නිසි මාර්ගය මේ යැයි දැනීම (මාර්ගා මාර්ග දර්ශන විශුද්ධිය) ඔහුට ඇති වේ. ඔහු විසින් දිගටම නාම රූප ධර්ම තත්ත්වය පුන පුනා පිරිසිඳ බැලිය යුතු. නාම රූප ධර්ම ක්ෂණයක් පාසා ඉපදී නැසෙයි. "මේ ඒවායේ අනිත්‍ය ලක්ෂණයයි. හටගත් හැම නාමයක් ම, හැම රූපයක්ම බිඳේ නම්, ක්ෂණික මරණයට යටත් වේ නම් එය දුක ය. මෙසේ මෙසේ වේවා යි සිතුවත් ඒ පැකීමට නො යටත් ව වැනසෙන බැවින් සෑම නාම රූපයක් ම අනාත්මයි. (තාම නොවේ.)" මෙසේ විදර්ශනා වචන යෝගියාට නාම රූපයන්ගේ හට ගැන්මත් නැසීමත් ප්‍රකටව පෙනෙන්නට වේ හෙවත් උදයව්‍යය ඤාණය ඇති වේ. නැවත නැවත නාම රූපයන් හැදීමත් බිඳීමත් දෙස බලන ඔහුට භංගය (බිඳීම) කලින්ට වඩා ප්‍රකටව ඇති වේ. (භංග ඤාණය ඇතිවේ) නාම රූපයන් ගේ භංගය පැහැදිලි වූ විට එයම නැවත නැවත බැලිය යුතු. තමාගේ සිතේ ද වෛතසිකයන්ගේ ද රූප කලාපයන්ගේ පමණක් නොව ලොව හැම දෙනාගේම නාම ද, රූප ද, ගස් වැල්, කඳු හෙල් ආදී ලොව ඇති සෑම දෙයකම ක්ෂණයක් පාසා බිඳී බිඳී යාම නුවණින් සැලකිය යුතු ය. මෙසේ නුවණින් බලන ඔහුට ලොව හැම තැන භංගය ම ප්‍රකට වේ. හැම තැනම හැම ක්ෂණයේ ම මරණය ඇති බව බලවත්ව පෙනෙන්නට වේ. මෙසේ බලන ඔහුට තමාගේ අත් බවත් බාහිර සියලු සංස්කාරත් මහත් භයක් ව දැනෙන්නට වේ. (භයතුපට්ඨාන ඤාණය ඇති වේ) මෙහි කී පරිදි සංස්කාරයන් භය වශයෙන් නැවත නැවත සැලකීමේ දී ඒවා කෙරෙහි (තමා යැයි සැලකෙන නාම රූප කෙරෙහි ද) පිටත්හි වූ සියලු දැය කෙරෙහි ද මහත් කළකිරීම ඇති වේ. (ආදීනවානුපස්සනා ඤාණය ඇති වේ.)

නාම රූපයන්ගේ සියලු සංස්කාරයන්ගේ ද්‍රෝෂ නුවණින් බලත් බලත්ම ඔහුට ඒවා කෙරෙහි කළ කිරීම (එපා වීම) ඇතිවේ. **(නිබ්බිදානුපස්සනා ඤාණය)** ඇති වේ.

මේ කළකිරුම නිසා සංස්කාරයන්ගෙන් මිදෙන්නට ඕනෑකම ඇති වේ. **(මුංචිතකමසනා ඤාණය)** ඇති වේ).

මේ තත්ත්වයට භාවනා නුවණ ලැබූ තැනැත්තා මේ තාක් දුරට තමා දුටු නාම රූපයන්ගේ (සංස්කාරයන්ගේ) තත්ත්වය තව තවත් ගැඹුරට බැලිය යුතුයි. එවිට කලටත් වඩා ඔහුට නාම රූපයන්ගේ (සංස්කාරයන්ගේ) ද්‍රෝෂය පැහැදිලිව පෙනෙන්නට වේ. **(පටිසංඛානුපස්සනා ඤාණය)** ඇති වේ). මෙය පහළ විමේදී සක්කාය දෘෂ්ටිය ඉතා බලවත් ලෙස දුරු වෙයි. තව දුරටත් නාම රූප (සංස්කාර) තත්ත්වය තියුණු ලෙස බලන ඔහුට මම ය, මගේ යැයි ගත යුතු කිසිවක් තමා තුළත් නැත. බාහිර ලෝකයේත් කිසිම තැනක නැත. මම ය, මගේ ය, ආත්මය යන මේවායින් සියලු ම සංස්කාරයෝ ශුන්‍යයහ. මුලු ලොවම හැදී හැදී බිඳී බිඳී යන සංස්කාර මිස ආත්ම ආත්මීය වශයෙන් ගතයුතු කිසිවක් එහි නැත. මෙසේ අනාත්ම වූ ස්වභාවයෙන් ම හැදෙන බිඳෙන සංස්කාරයන් ම මිස අන් කිසිත් ලොවෙහි නැතැයි යෝගියාගේ තියුණු නුවණට පෙනුණ විට එහි සතුවූ විය යුතු හෝ නොසතුවූ විය යුතු හෝ කිසිත් නැත. ධර්මතාවශයෙන් ස්වභාවධර්ම වශයෙන් හැදෙමින්, බිඳෙමින් දිගින් දිගට පවත්නා සංස්කාරම පමණෙක් ඇතැයි මනාව වැටහේ. සංස්කාරයන් කෙරෙහි උපේක්ෂාවම (මධ්‍යස්ථ බවම) යෝගියාගේ සිතෙහි පහළ වේ. ඒ මධ්‍යස්ථ භාවයෙන් යුක්ත නුවණින් සියල්ල දැකී. මේ **(සංඛාරපෙක්ඛා ඤාණයයි)**

උදයව්‍යය ඤාණයේ සිට මේ සංඛාරපෙක්ඛා ඤාණය අවසන් කොට යෝගියා භාවනාව මගින් ලද්දේ **පටිපදාඤාණාදස්සන විසුද්ධිය** යි.

දැන් හෙතෙම නිවන අවබෝධ කිරීමට ඉතා ළඟ ය. ඔහුගේ සංඛාරපෙක්ඛා ඤාණය දියුණු වූ විට (ව්‍යුත්ථාන ගාමිණී ඤාණය ලත් විට) දැන් යෝගියා තිලකුණු නුවණින් බලන කල්හි අනිත්‍ය ලක්ෂණය හෝ දුක්ඛ ලක්ෂණය හෝ අනාත්ම ලක්ෂණය යන තුනින් එකක් වඩා ප්‍රකටව දැකී. ඒ ලක්ෂණ එකින් එක බැලිය යුතු ය. එවිට එයින් බලවත්ව ප්‍රකටව පැහැණු ලක්ෂණය අනුව සෝවාන් මාර්ග සිත පහළ වෙයි. එයට නිවන ම අරමුණු වේ. ඒ හා ම සක්කාය දිට්ඨි විචිකිචිඡා සීලබ්බත පරාමාස යන කෙලෙස් මුලින්ම නැසේ. ඉතිරි කෙලෙස් ප්‍රථම ධ්‍යාන අවස්ථාවෙහි මෙන් යටපත් වන බැවින් මෙසේ පහළ වන සෝවාන් මාර්ග සිත ප්‍රථම ධ්‍යාන සහිත යැයි කියනු ලැබේ.

මේ කෙලෙස් නැසීමේ දී පළමු කොට ඒ කෙලෙස් දුරු වන්නේ පූර්වභාග විදර්ශනා ඤාණයෙනි. කෙලෙස් ඉපැත්මට හේතු වන සංස්කාර නිමිති (සත්ත්ව පුද්ගලා දී වශයෙන් ගත හැකි කිසිත්) නැති බව දැකීමිනි. ඒ අනුපස්සනාව **අනිමිත්තානුපස්සනාදි** නම්. දුක්ඛ ලක්ෂණය ප්‍රකටව දැක්කොත් එය දක්නා නුවණ දුක්ඛව දැක්මෙන් සංස්කාරයන් කෙරෙහි ප්‍රණීධිය (අඳුලමක්) නැතිව වැඩුණා බැවින් **අප්පණිතිතානුපස්සනායි** නම් වේ. භාවනාවේදී යෝගියාට අනාත්ම ලක්ෂණය අනිත් දෙකට වඩා ප්‍රකටව පෙනෙන බැවින් ආත්ම ශූන්‍යතාව පැහැදිලිවම දක්නා බැවින් ඒ නුවණ **සුඤ්ඤතානුපස්සනා ඤාණ** නම් වේ.

සංඛාරපෙක්ඛා ඤාණය පහළ වූ පසු සංස්කාරයන් මධ්‍යස්ථ නුවණින් අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්මතාවන් නැවත නැවත බලමින් වසන කළ සෝවාන් මාර්ග ඤාණය පහළ වන්නට කලින් අනුලෝම ඤාණය ද, ගෝත්‍රභූ ඤාණය ද ඇති වේ. අනුලෝම ඤාණය යනු මුලින් පහළ වූ උදයව්‍යය ඤාණා දී විදර්ශනා ඤාණයන්ට ද තමාට පසුව පහළ වන ගෝත්‍රභූ ඤාණයට ද අනුකූල බැවින් එයට අනුලෝම ඤාණ යැයි

කියනු ලැබේ. මෙය ප්‍රභව ලෝකික ගෝත්‍රය මැඩ පවත්වමින් හෙවත් ලෝකික අවස්ථාව ඉක්ම ලෝකෝත්තර අවස්ථාවට ඉතා ළං ව, එතෙක් අරමුණු කළ සංස්කාර අරමුණු අත්හැර එකෙණෙහිම පෙනුණු නිර්වාණ ධාතුව අරමුණු කොට ගෙන ගෝත්‍රභූ ඤාණය උපදී. එයට අනතුරුව ලෝකිකත්වයෙන් නැගෙමින් නිවන අරමුණු කරමින් සක්කාය දුට්ඨි, විච්චිච්ඡා, සීලබ්බතපරාමාසයන් සිදුමින් ඉතිරි කෙලෙස් ප්‍රථම ධ්‍යාන තත්ත්වයෙන් යටපත් කරමින් ප්‍රථම ධ්‍යාන සහිත සෝතාපත්ති මාර්ග සිත ඇති වේ. ඊළඟට එහි එල සිත දෙතුන් විටක් ඇතිව නිරුද්ධ වේ. මෙසේ නිවන් මගට ස්ථිර ලෙස බැස්ස යෝගියා යළි යළිත් විදුර්ගනාව වැඩීමෙන් පිළිවෙළින් සකදාගාමී, අනාගාමී, අරහත් යන අවස්ථාවලට ද පැමිණෙයි.

සකදාගාමී මග සිතින් ඉතිරි කෙලෙස් දුබල වෙයි. අනාගාමී මාර්ග අවස්ථාවේදී කාමරාග, ව්‍යාපාද දෙක මුල් සුන් වෙයි. අරහත් මාර්ග සිතින් රූප රාග, අරූප රාග, මාන, උද්ධවිෂ, අවිද්‍යා යන ඉතිරි සියලු කෙලෙස් වැනසෙයි.

සෝවාන් ආදී මාර්ගකෂණ සතර ලැබීමෙන් වන පූර්ණ විශුද්ධිය ඤාණ දර්ශන විශුද්ධි නම් වේ. රහත් මගින් පරම විශුද්ධියට පත් නැතැත්තා රහතුන් වහන්සේ නමින් හැඳින්වේ. උන්වහන්සේ ලෝකාර්ථ වර්යාවේ යෙදී කලක් සිට පිරිනිවීමෙන් නිර්වාණ ධාතූ නම් වූ පරම ශාන්තියට පත් වෙති.

නිමි.